

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/1997 vp

**Hallituksen esitys laiksi kuntien valtionosuuslain
sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kunta-
selvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta**

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä lokakuuta 1997 lähettänyt hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 134/1997 vp laiksi kuntien valtionosuuslain sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Matti Ollinkari, sisäasiainministeriö
- budjettineuvos Raija Koskinen, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Ritva Cantell, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Jouko Heikkilä, Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kuntien valtionosuuslakiin säännös, jonka nojalla valtionosuustehtävien kustannustason muutokset jatkossa laskettaisiin tekemällä valtionosuuksien indeksikorotukset asukaskohtaisilla valtionosuusleikkauksilla vähennettyihin valtionosuusperusteisiin. Harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen myöntämisessä ehdotetaan palattavaksi menettelyyn, jossa kunnille myönnettäisiin ja maksettaisiin harkinnanvaraista rahoitusavustusta hakemuksesta kunkin varainhoitovuoden loppuun mennessä. Käräjäoikeuksien lautamies-

kustannusten siirtyessä valtiolle 1 päivästä tammikuuta 1998 yleistä valtionosuutta ehdotetaan vähennettäväksi 30 miljoonaa markkaa. Vähennys toteutettaisiin lisäämällä kuntien valtionosuuslakiin vähennystä koskeva uusi säännös.

Lisäksi ehdotetaan, että kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain voimassaoloaikaa jatkettaisiin yhdellä vuodella.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kuntien valtionosuuslain muuttamista koskevan ensimmäisen lakiehdotuksen 17 §:n mukaan rahoitusavustus maksetaan kunnalle varainhoitovuoden loppuun mennessä. Valiokunta ehdottaa 17 §:n muuttamista siten, että maksaminen tapahtuu samassa aikataulussa valtionosuuksien maksamisen kanssa eli viimeistään varainhoitovuoden joulukuun 11 päivänä. Rahoitusavustuksen maksuajankohdan aikaistamisella parannetaan kunnan maksuvalmiutta vuoden vaihteen läheistyessä.

Säättämisjärjestyksen osalta valiokunta toteaa, että kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annettu laki (658/1994) on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla (HaVM 7/1994 vp ja PeVL 9/1994 vp). Lakiin ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia. Kysymys on ainoastaan voimassaoloajan jatkamisesta. Lakiehdotus on kuitenkin perustuslaki-valiokunnan lausuntoon PeVL 9/1994 vp viitaten käsiteltävä perustuslain säättämisjärjestyksessä.

Jotta toinen lakiehdotus voisi tulla voimaan esityksessä tarkoitetulla tavalla 1 päivänä tammikuuta 1998, valiokunta ehdottaa, että kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus käsitellään valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla kiireellisenä.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoitukseenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen

esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana sekä ensimmäisen lakiehdotusten hyväksymistä edellä kuvatuin tavoin muutettuna.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toinen lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että toinen lakiehdotus käsitellään valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla sekä

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 17 § muutettuna seuraavasti:

17 §

Maksaminen

Valtionosuudet, joissa on otettu huomioon 7 §:ssä tarkoitettu verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus, maksetaan ministeriöittäin valtionavun saajalle varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä kunakin kuukautena, viimeistään kuukauden 11 päivänä. Rahoitusavustus maksetaan kunnalle viimeistään varainhoitovuoden joulukuun 11 päivänä.

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Kaarina Dromberg /kok
jäsen. Ulla Juurola /sd
Timo Järvilahti /kesk
Toimi Kankaanniemi /skl
Juha Karpio /kok

Pehr Löfv /r
Hannes Manninen /kesk
Tuija Pohjola /sd
Iivo Polvi /vas
Erkki Pulliainen /vihr
Aulis Ranta-Muotio /kesk.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esitys (HE 134/1997 vp) kuntien valtionosuuslain muuttamisesta jatkaa johdonmukaisesti linjaa, jonka seurauksena suuri joukko maamme kuntia ajautuu taloudelliseen kriisiin. Leikkaukset ovat myös vastoin valtionosuuslain perusteita ja hallituksen omia lupauksia.

Voimassa olevan valtionosuuslainsäädännön mukaan valtionosuuksien indeksitarkistukset olisivat 838 miljoonaa markkaa, mutta hallituksen päättämän laskentatavan muutoksen johdosta indeksitarkistus on vain 688 miljoonaa markkaa eli 150 miljoonaa markkaa lain mukaisesta määrää alempi.

Käsiteltävänä oleva hallituksen lakiesitys alentaa yleistä valtionosuutta indeksin laskentatavan muutoksen johdosta 7 miljoonaa markkaa, jonka lisäksi käräjäoikeuden lautamiesten palkkioiden siirtämisestä valtiolle aiheutuva menojen lisäys 30 miljoonaa markkaa vähennetään yleisestä valtionosuudesta.

Käräjäoikeuksien lautamiesten palkkioiden maksaminen ei ole millään tavoin luonteeltaan kunnallinen tehtävä eikä se kuulu kuntien ja valtion välisen taloudellisen järjestelyn piiriin valtionosuuslainsäädännön perusteella. Kysymyksessä on vain valtion yksipuolisesti määräämä säästötoimi.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi on syytä todeta, että hallituksen esityksen perusteluissa jätetään häveliäästi mainitsematta yleisen oikeusavun valtiollistamisesta aiheutuva 67 miljoonan markan vähennys yleisestä valtionosuudesta. Kaiken kaikkiaan yleisestä valtionosuudesta

vähennetään ensi vuonna 44,80 markkaa asukasta kohden, jonka jälkeen yleisen valtionosuuden perusteena olevaksi keskimääräiseksi markkamääräksi jää ensi vuonna 196 markkaa/asukas.

Kohdentamalla vähennykset yleisen valtionosuuden keskimääräiseen markkamäärään romutetaan samalla pohja koko valtionosuusjärjestelmältä. Valtionosuusjärjestelmään rakentuu sille, että esimerkiksi saaristolisä on korkeimmillaan yleisen valtionosuuden perusosa kolminkertaisena, samoin syrjäisyysslisä ja sen perusteella määräytyvät myös liikenteen taajamalisä sekä kielilisiä. Näin ollen 44,80 markan vähennys merkitsee käytännössä saaristolisän ja syrjäisyysslisän alenemista enimmillään lähes 150 markkaa/asukas. Yleisen valtionosuuden erityisiltä olosuhdelisiltä on siten käytännössä jo monelta osin viety pohja mitätöimällä kertoimien merkitys.

Edellä esitetyistä syistä emme voi yhtyä enemmistön kantaan indeksitarkistusten laskentajärjestelmän muutoksesta emmekä myöskään käräjäoikeuden lautamiesten palkkioiden maksamisen vähentämistä valtionosuuksista.

Päätösehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että toinen lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisessa muodossa ja

että ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisessa muodossa paitsi että lakiehdotuksen 3, 4 ja 27 § poistetaan.

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 1997

Timo Järvilahti /kesk
Toimi Kankaanniemi /skl
Hannes Manninen /kesk

Aulis Ranta-Muotio /kesk
Matti Väistö /kesk

